

МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

© 2017 КРУТОВА А. С., НЕСТЕРЕНКО О. О.

УДК 35.311:36

Крутова А. С., Нестеренко О. О. Модель соціальної відповідальності суб'єктів державного сектора економіки

Метою статті є розробка концептуальної моделі соціальної відповідальності суб'єктів державного сектора економіки та розроблення напрямків її підвищення. Визначено, що соціальна відповідальність держави та суб'єктів державного сектора економіки, як розпорядників бюджетних коштів, полягає у визначенні та зближенні позицій щодо досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень сторонами соціального діалогу. Розроблено концептуальну модель соціально відповідальної держави, де функції модератора дотримання принципів соціальної відповідальності всіх рівнів суспільно-економічних відносин покладається на державний сектор економіки. Обґрунтовано, що основним інструментом створення соціальної держави є проведення аудиту соціальної відповідальності, а основною інформаційною базою для контролю рівня соціальної відповідальності визнано інтегровані звіти компаній. Для поширення ідей інтегрованої звітності запропоновано створити «Єдиний портал інтегрованої звітності підприємств та організацій України».

Ключові слова: соціальна відповідальність, державний сектор економіки, сталий розвиток, соціальний аудит, інтегрована звітність.

Рис.: 1. **Бібл.:** 20.

Крутова Анжеліка Сергіївна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансів, аналізу та страхування, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Ключківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: ankrutova@ukr.net

Нестеренко Оксана Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри фінансів, аналізу та страхування, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Ключківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: akseniya72@gmail.com

УДК 35.311:36

UDC 35.311:36

Крутова А. С., Нестеренко О. А. Модель социальной ответственности субъектов государственного сектора экономики

Целью статьи является разработка концептуальной модели социальной ответственности субъектов государственного сектора экономики и разработка направлений её повышения. Определено, что социальная ответственность государства и субъектов государственного сектора экономики, как распорядителей бюджетных средств, заключается в определении и сближении позиций по достижению совместных договоренностей и принятия согласованных решений сторонами социального диалога. Разработана концептуальная модель социально ответственного государства, где функции модератора соблюдения принципов социальной ответственности всех уровней общественно-экономических отношений возлагаются на государственный сектор экономики. Обосновано, что основным инструментом создания социального государства является проведение аудита социальной ответственности, а основной информационной базой для контроля уровня социальной ответственности признано интегрированные отчеты компаний. Для распространения идей интегрированной отчетности предложено создать «Единый портал интегрированной отчетности предприятий и организаций Украины».

Ключевые слова: социальная ответственность, государственный сектор экономики, устойчивое развитие, социальный аудит, интегрированная отчетность.

Рис.: 1. **Библ.:** 20.

Крутова Анжелика Сергеевна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой финансов, анализа и страхования, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Ключковская, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: ankrutova@ukr.net

Нестеренко Оксана Александровна – кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры финансов, анализа и страхования, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Ключковская, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: akseniya72@gmail.com

Krutova A. S., Nesterenko O. O. A Model of Social Responsibility of Actors in the State Sector of Economy

The article is aimed at developing a conceptual model of social responsibility of actors in the State sector of economy and elaborating directions for its improvement. It has been determined that social responsibility of the State and actors in the State sector of economy, as managers of the budget, is to determine and reconcile positions on the achievement of joint agreements and adoption of agreed decisions by the parties to the social dialog. A conceptual model of the socially responsible State has been developed, where the functions of moderator of principles of social responsibility at all levels of socio-economic relations are vested in the State sector of economy. It has been substantiated that the main tool for the creation of a social State is the auditing of social responsibility, the basic information base for controlling the level of social responsibility is the integrated reporting of companies. To disseminate the ideas of integrated reporting, creation of a «Single portal of integrated reporting for enterprises and organizations of Ukraine» has been proposed.

Keywords: social responsibility, the State sector of economy, sustainable development, social audit, integrated reporting.

Fig.: 1. **Bibl.:** 20.

Krutova Anzhelika S. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Finance, Analysis and Insurance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: ankrutova@ukr.net

Nesterenko Oksana O. – PhD (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree of the Department of Finance, Analysis and Insurance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: akseniya72@gmail.com

На Саміті зі сталого розвитку, що проходив в Нью-Йорку у 2015 р., 193 держави – члени Організації Об'єднаних Націй одноставно прийняли нову глобальну програму сталого розвитку, що містить 17 цілей, яких світ має досягнути до 2030 р. Реалізація означених цілей сталого розвитку спрямована на активізацію міжнародної співпраці з метою посилення

соціальної відповідальності всіх верств суспільства у вирішенні питань подолання бідності та голоду, забезпечення підтримки здоров'я, досягнення гендерної рівності, забезпечення всеохоплюючого та справедливого доступу до освіти та поширення можливостей для навчання. З метою забезпечення досягнення Україною цілей сталого розвитку Указом Президента України від

12 січня 2015 р. № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» зазначено, що вектор відповідальності суспільства – це забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг у державному та приватному секторах.

Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун під час виступу на саміті зазначив: «...справжнім тестом відданості Порядку денному-2030 стане його виконання. Нам потрібні дії з боку всіх та всюди. Наш орієнтир – сімнадцять Цілей сталого розвитку. Вони є переліком обов'язкових справ для людей та планети, планом досягнення успіху» [1]. Визначені на саміті шляхи досягнення цілей глобальної концепції сталого розвитку повинні стати орієнтиром у діяльності кожного громадянина, кожного підприємства, держави та суспільства в цілому. Для їх розв'язання необхідно розширити межі соціальної відповідальності, щоб кожен суб'єкт суспільно-економічних відносин робив внесок у відповідь на питання: «Що зроблено чи планується зробити для досягнення однієї із сімнадцяти цілей сталого розвитку?». Адже, як зазначають представники аудиторської компанії Deloitte: «...у сучасних умовах господарювання для успішної компанії недостатньо просто отримувати високий рівень прибутку. Вона повинна здійснювати свою діяльність таким чином, який відповідає етичним принципам і принципам соціальної відповідальності, тобто мінімізуючи негативний вплив на навколишнє середовище, з огляду на інтереси всіх груп стейкхолдерів і позитивно впливаючи на суспільство, а також на планету в цілому» [2, р. 3]. Це вимагає запровадження сучасної практики взаємодії держави і бізнесу, а також бізнесу і суспільства, які б дозволили посилити взаємну відповідальність усіх учасників суспільного життя, створити умови для подальшого стабільного розвитку суспільства.

Проте якщо питання корпоративної соціальної відповідальності бізнесу широко розглядаються останнім часом науковцями та практиками різних галузей знання, то відповідальність державного сектора перед соціумом залишається майже поза увагою вітчизняної науки. Актуальність розгляду соціальної відповідальності державних підприємств посилюється і тим фактом, що саме держава діє як активний власник суспільних активів, який через свої інститути встановлює фінансові цілі державних підприємств і господарських товариств, вимагаючи ефективного здійснення господарської діяльності та отримання належних результатів, зокрема у сфері регулювання соціальної відповідальності бізнесу. Не розроблено і методики моніторингу рівня соціальної відповідальності державних інституцій у досягненні цілей сталого розвитку та розбудові в Україні соціально відповідального суспільства. Тому метою статті є розробка концептуальної моделі соціальної відповідальності суб'єктів державного сектора економіки та напрямів її підвищення.

Поняття соціальної відповідальності не є абсолютним новим феноменом, оскільки з'являється ще в працях стародавніх філософів Платона, Сократа, Демосфена, які звертали увагу на шкоду, якої може зазнати соціум у цілому від порушення окремими індивідуумами встановлених норм і традицій поведінки. Сучасне розуміння соціальної відповідальності є феноменом перетинання багатьох галузей гуманітарного знання: філософії, теорії політики та менеджменту. Крім того, тут багато в чому використовувалися досягнення інших соціальних наук – психології, філософії, права, соціології.

Широке коло питань теорії, методології та методики впровадження концепції соціальної відповідальності в органах публічної влади висвітлено в наукових публікаціях Н. Закерничної, А. Корчевної, В. Новикова, О. Никитюка, Т. Маматової, О. Россошанського, А. Стецька та інших. Проблеми соціальної відповідальності бізнесу, або корпоративної соціальної відповідальності, з позиції використання її бізнес-організаціями для забезпечення конкурентних переваг, зокрема в сучасних кризових економічних умовах, досліджують: В. Банцер, Д. Баюра, А. Грачева, В. Гришкін, О. Денис, О. Заярна, І. Іванова, Р. Колишко, Ф. Котлер, Р. Краплич, А. Кузнецова, Д. Кулібаба, О. Лазоренко, Н. Мачуга, І. Репіна, В. Рубан, О. Петров, М. Саприкіна, О. Соляник, Н. Супрун, А. Сучков, Ю. Щербініна.

З огляду на те, що упродовж останнього десятиріччя одним із пріоритетних напрямків розвитку бізнесу є розбудова етичної поведінки, на початку 2003 р. Міжнародна організація зі стандартизації (*International Organization for Standardization, ISO*) створила Стратегічну консультативну групу з питань соціальної відповідальності, яка у 2004 р. констатувала необхідність розробки стандарту серії ISO із соціальної відповідальності. Упродовж трьох років українські експерти працювали над проектом зазначеного міжнародного стандарту, і у 2010 р. Україна висловила за прийняття Міжнародного стандарту ISO 26 000:2010 «Керівництво із соціальної відповідальності» [3]. Зараз продовжується робота над створенням сертифікаційного національного стандарту України «Системи управління в галузі соціальної відповідальності. Вимоги». Стандарт ISO 26 000:2010 може застосовуватися для досягнення взаємної довіри із зацікавленими сторонами всіма типами організацій, зокрема урядовими і неурядовими організаціями, оскільки всі вони впливають на суспільне і природне довкілля.

Феномен «соціальна відповідальність» виступає основною детермінантою соціальної взаємодії між людьми. Динаміка взаємодії окремого індивіда та спільноти від початку є односпрямованою – від соціуму до індивіда, від цілого до частини. Соціум монологічно висуває вимоги до індивіда, і цим із самого початку задає можливість його індивідуалізації. Остання в такому випадку повинна мислитися як результат засвоєння норм та обов'язків, які висуває соціум. «Соціальна відповідальність» є співвіднесенням ідеального образу майбутньої діяльності з тим соціальним контекстом, в якому вона буде розгортатися [4, с. 219]. Президент міжнародного інституту сталого розвитку Ніл Фіцджеральд

висловив упевненість у тому, що лідируючими у 2020 році будуть ті компанії, які надають товари та послуги та привертають нових клієнтів у спосіб, що кореспондує з головними світовими соціальними цінностями, включаючи подолання бідності, захист навколишнього середовища, запобігання виснаженню ресурсів, усунення негативних наслідків глобалізації та демографічних диспропорцій [5].

У Проекті концепції національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні соціальна відповідальність визначається як відповідальність інституційної одиниці за вплив її рішень і дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки, яка: сприяє сталому розвитку, у т. ч. здоров'ю і добробуту суспільства; зважає на очікування зацікавлених сторін; відповідає чинному законодавству та міжнародним нормам поведінки; інтегрована в діяльність організації та практикується в її відносинах [6].

За даними єдиного моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності за 2014 і 2015 рр., проведеного Мінекономрозвитку відповідно до Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критеріїв визначення управління об'єктами державної власності, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 19.06.2007 р. № 832, станом на 01.01.2015 р. і 01.01.2016 р. в управлінні суб'єктів управління перебувало відповідно 3338 і 3458 суб'єктів господарювання державного сектора економіки, з яких 91% – державні підприємства, решта – господарські товариства з державною часткою у статутному капіталі понад 50 відсотків [7].

Першим у контексті проблематики взаємовідносин держави та суспільства соціальну відповідальність осмислив давньогрецький натураліст класичного періоду Аристотель, який стверджував, що держава як об'єднання вільних громадян виступає відносним цілим, повноцінне функціонування якого пов'язане персонально з кожним із них [8]. Досліджуючи соціальну відповідальність як комплексний безперервний процес, який здійснює інноваційний вплив на всю господарську діяльність підприємства, галузі, регіону, всього народного господарства, одночасно сприяючи розвитку особистості, О. О. Шутаєва використовує близьке до державної соціальної відповідальності поняття «комунітарна соціальна відповідальність», яку визначає найважливішим елементом механізму реалізації стратегії модернізації та соціально-економічного розвитку країни [9].

Питання соціальної відповідальності державних інституційних одиниць усе частіше привертають увагу сучасних науковців, що посилюється політико-економічними кризами в Україні, нестабільністю політичної обстановки, продовженням військових дій на сході та іншими негативними явищами. Так, І. Г. Савченко визначає концепцію соціальної відповідальності державного сектора як системоутворюючий принцип побудови сучасної соціальної держави, іміджує характеристику владних інститутів та посадових осіб, засіб вирішення соціальних проблем [10]. Сайт Ліги справедливості визначає соціальну відповідальність держави у проведенні

відповідальної політики по відношенню до висококваліфікованої робочої сили (виплата заробітної плати в державному секторі, пенсійне забезпечення), а також у вирішенні питань щодо охорони здоров'я [11]. Питання формування державної політики соціальної відповідальності розглядає і Є. В. Коваленко, який наголошує на доцільності активної участі публічного сектора та розвитку соціальної відповідальності в державних компаніях, які покликані дати позитивний приклад іншим підприємствам [12]. В. М. Козаков розкриває зміст наукової проблеми формування соціально-ціннісних засад системи державного управління в Україні [13]. О. О. Кулешов визначив основні теоретико-методологічні підходи щодо розв'язання проблеми аксіологічного змісту в системі державного управління, зокрема, типологізовано систему суспільних цінностей з метою визначення основних ознак соціальної відповідальності держави, ролі та місця політичних і державно-управлінських цінностей в розбудові сучасного державно-організованого соціуму [14].

Аналіз поглядів учених, вітчизняної нормативної бази та міжнародного законодавства з регулювання соціально-економічних відносин дозволив визначити, що соціальна відповідальність держави та суб'єктів державного сектора економіки (як розпорядників бюджетних коштів) полягає у визначенні та зближенні позицій щодо досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, роботодавців та органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, з питань формування та реалізації державної соціальної, екологічної та економічної політики, регулювання соціально-трудова відносин.

Незважаючи на вирішальну роль держави у процесі регулювання соціально-економічних відносин та зацікавленість наукової спільноти у вирішенні проблем соціальної відповідальності держави перед суспільством та бізнесом, не визначено превалююче місце держави в забезпеченні дотримання соціальних стандартів та не напрацьовано методологічних засад контролю соціальної відповідальності, що викликає суспільну недовіру. Зокрема, за результатами соціопитування, що проводився Центром розвитку корпоративної соціальної відповідальності, на сьогоднішній день в Україні більшість опитаних оцінюють розвиток соціальної відповідальності у своєму регіоні на рівні «нижче середнього», «низькому» та «дуже низькому» (36,4%, 19,2% та 10,1% відповідно) [15].

Згідно з експертним звітом Міжнародного банку реконструкції та розвитку та Світового банку за 2015 р., надзвичайно важливу роль в управлінні ризиками суб'єктів державного сектора економіки відіграє ефективність системи контролю надання обґрунтованих гарантій щодо досягнення чотирьох основних цілей: реалізація належних етичних, економічних, ефективних і результативних операцій; виконання обов'язків щодо підзвітності; дотримання чинних норм і законів; захист ресурсів від втрати, зловживань та шкоди [16]. Значну роль у забезпеченні адекватності та ефективності функціонування розпорядників бюджетних коштів, надійності та точності фінансової і поточної інформації, а також

ефективності та результативності програми заходів, у т. ч. і з питань регулювання соціальної відповідальності в країні, відіграє система внутрішнього аудиту, яка в державному секторі України демонструє стійкий прогрес. Так, відповідно до річного звіту Управління гармонізації державного внутрішнього фінансового контролю, станом на 01.01.2015 р. служба внутрішнього аудиту була створена у 80% центральних органів виконавчої влади та у 23% регіональних органів державної влади. При цьому внутрішній аудит охопив 17% загальної бази аудиту на центральному рівні. Разом з тим аудиторська діяльність була спрямована переважно на перевірку фінансових транзакцій та відповідності діяльності нормам і правилам. Соціальна відповідальність державного сектора, на жаль, не стала об'єктом перевірки.

Світова практика доводить, що феномен індивідуальної соціальної відповідальної діяльності на сучасному етапі розвитку суспільства втрачає свою актуальність, натомість набуває особливої ваги консолідована (спільна) соціально відповідальна діяльність [17]. Ефективність соціально відповідальної діяльності для індивідууму, бізнесу та суспільства досягається лише за умови дотримання принципів соціальної відповідальності всіма партнерами – суб'єктами економіки. Беручи до уваги вищенаведене, пропонуємо Концептуальну модель соціально-відповідальної держави, де функції модератора дотримання принципів соціальної відповідальності всіх рівнів суспільно-економічних відносин покладається на державний сектор економіки (рис. 1).

Заохочуючи бізнес, співтовариство та громадянське суспільство до соціально відповідальної поведінки, держава використовує різноманітні інструменти та механізми стимулювання – від м'яких форм регулювання та мотивації до жорстко визначених законодавством вимог [18]. Основним інструментом створення соціальної держави є проведення аудиту соціальної відповідальності, або як його часто трактують у наукових джерелах, соціального аудиту.

Згідно з твердженням Л. І. Полінач, соціальний аудит носить двоякий характер, виступаючи, з одного боку, інструментом моніторингу соціальних взаємовідносин на різних рівнях соціально-економічних систем, а з іншого – засобом контролю дотримання суб'єктами господарювання принципів соціальної відповідальності [19]. О. В. Мазурик визначає соціальний аудит як універсальну технологію комплексної перевірки дотримання прийнятих стандартів, формальних норм і положень, наголошуючи на універсальності соціального об'єкта стосовно сфер життєдіяльності суспільства та рівнів управління – корпоративного, регіонального та державного [20, с. 80].

Соціальний аудит (аудит соціальної відповідальності) – це комплексний підхід до процесу перевірки, оцінки, підготовки звіту, підвищення ефективності функціонування інституційної одиниці за критеріями оцінки, які залежать від постановлених завдань. Як доводить досвід країн Євросоюзу, соціальний аудит набуває нормативного характеру в процесі усвідомлення суспільством потреби першочергового задоволення соціальних запитів та формування політики рівної соціальної відпові-

дальності. При цьому інформаційною базою для контролю рівня соціальної відповідальності визнано інтегровані звіти компаній, в яких згідно з вимогами міжнародного стандарту «Інтегрована звітність» окрема увага приділяється розкриттю інформації про соціальний капітал.

Таким чином, в Україні настала нагальна потреба формування та оприлюднення інтегрованих звітів суб'єктів суспільного значення у формі відкритих даних, для чого доцільно створити «Єдиний портал інтегрованої звітності підприємств та організацій України». На цьому порталі підприємства та організації України (або ті, що здійснюють господарську діяльність на її території) мають бути згруповані за галузями економіки, регіонами, організаційно-правовими формами, розмірами, формами власності, відповідністю звітів МСІЗ, що дозволить налагодити простий і зручний механізм пошуку інформації про соціальну відповідальність суб'єктів господарювання за різними фільтрами. Створення такого порталу сприятиме поширенню ідей інтегрованої звітності, забезпечить інформаційне підґрунтя державної підтримки формування соціально-відповідальної держави та підвищить мотивацію суб'єктів господарювання до відповідності критеріям соціальної відповідальності за чотирма основними сферами: охорона праці та виробничої безпеки, довкілля, умови праці та ділова репутація.

ВИСНОВКИ

Переважного значення для розбудови соціальної держави та входження України в ЄС набуває соціальна відповідальність держави, яка полягає у визначенні та зближенні позицій щодо досягнення спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень сторонами соціального діалогу, які представляють інтереси працівників, роботодавців та органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, з питань формування та реалізації державної соціальної, екологічної та економічної політики, регулювання соціально-трудових відносин. Тому в запропонованій концептуальній моделі соціально-відповідальної держави функції модератора дотримання принципів соціальної відповідальності всіх рівнів суспільно-економічних відносин покладається на державний сектор економіки.

У процесі усвідомлення суспільством потреби першочергового задоволення соціальних запитів та формування політики рівної соціальної відповідальності нормативного характеру набуває соціальний аудит, інформаційною базою якого визнано інтегровані звіти компаній, в яких окрема увага приділяється розкриттю інформації про соціальний капітал. Інтегрована звітність, як інструмент інформаційно-комунікаційної взаємодії суб'єктів господарювання суспільного значення та постачальників фінансового капіталу, розкриває нові перспективи використання її показників державним сектором економіки для управління соціальною відповідальністю індивідів, бізнесу, суспільства. Підвищення рівня соціальної відповідальності державного сектора економіки, розробка заходів зі стимулювання бізнесу до соціально відповідальної діяльності, а також збільшення кількості реалізованих соціальних проектів для громадян принесе державі додаткові блага у вигляді:

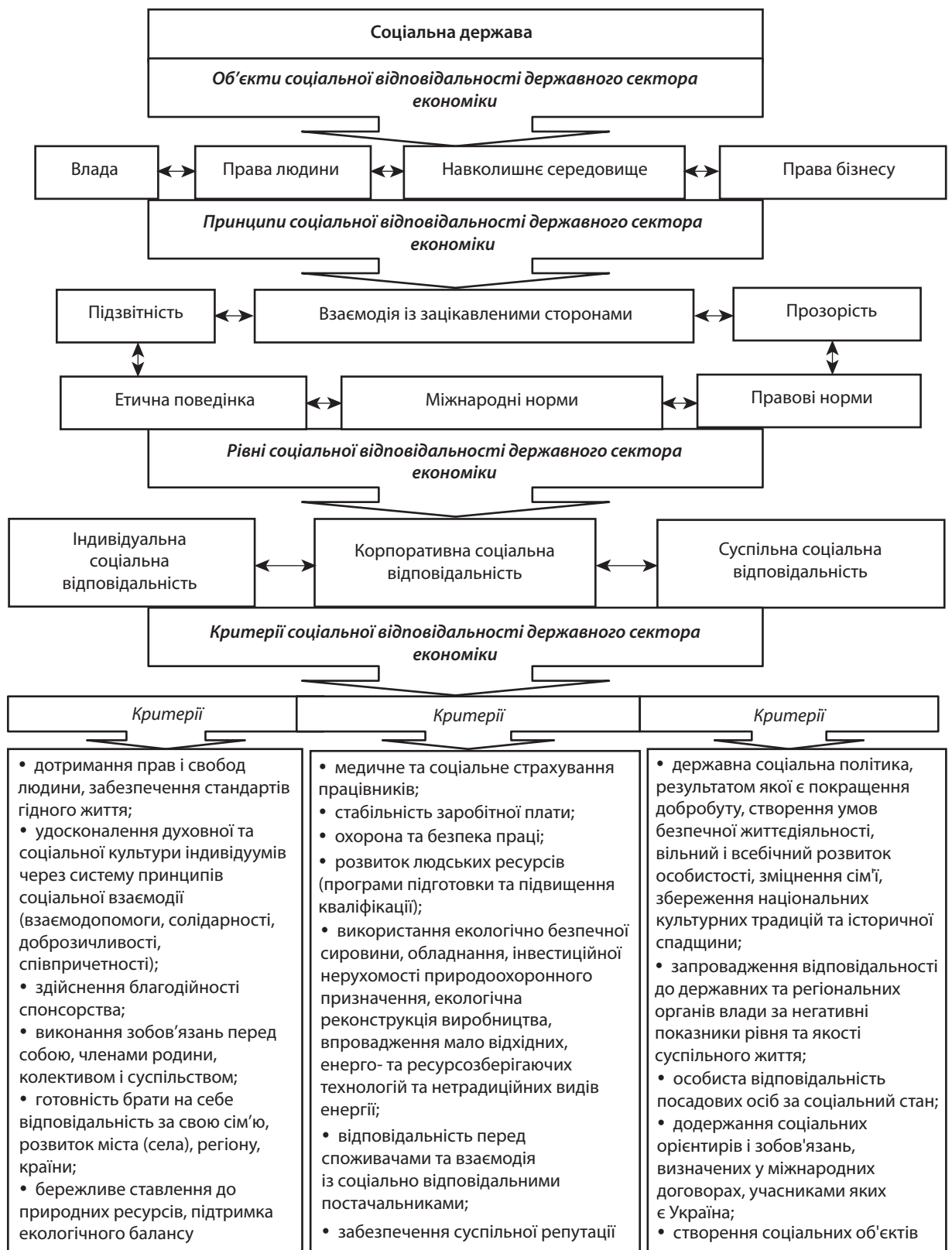

Рис. 1. Концептуальна модель соціально відповідальної держави

покращення інвестиційної привабливості; зростання довіри з боку бізнесу і суспільства; поліпшення репутації уряду і держави на геополітичному рівні; підвищення культури ведення бізнесу на основі взаємної довіри; зниження корупції в країні; мінімізації шкідливого впливу на навколишнє середовище, відтворенні та невиснажливому використанні природних ресурсів;

розвитку нових форм державно-приватного партнерства задля економічного, соціального й екологічного розвитку суспільства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. 17 цілей сталого розвитку. URL: www.globalgoals.org

2. Integrated Reporting: a BetterView? // Deloitte. Global Sustainability and Climate Change Services. 12 p. URL: <http://www.deloitte.com>

3. SO/DIS 26000: Guidance on social responsibility. URL: isotc.iso.org

4. **Кравченко А. А.** Феномен «соціальної відповідальності» в еволюції суспільних трансформацій. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2012. № 51. С. 217–223.

5. **Hohnen P.** Corporate Social Responsibility: An Implementation Guide for Business/ editor Jason Potts. URL: http://www.iisd.org/pdf/2007/csr_guide.pdf

6. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні. URL: <http://svb.ua/publications/kontsepsiya-natsionalnoi-strategii-sotsialnoi-vidpovidalnosti-biznesu>

7. Звіт про результати аудиту ефективності стану планування і своєчасності надходження до бюджету частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань і дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16750219/Zvit_18-2.pdf?subportal=main

8. **Аристотель.** Політика/пер. з давньогрек. і передмова О. Кислюка. Київ: Основи, 2000. 239 с.

9. **Шутаєва О. О.** Соціальна відповідальність в досягненні конкурентоспроможності підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2014. № 273. С. 73–78.

10. **Савченко І. Г.** Соціальна відповідальність в контексті розбудови соціальної держави в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. пр. 2005. № 2 (24): у 2 ч. Ч. 1. С. 55–63.

11. **Деметов В. О.** Особливості забезпечення соціальної відповідальності державної служби в контексті демократичних перетворень. *Публічне управління: теорія та практика*: зб. наук. пр. 2013. № 1. С. 196–201.

12. **Коваленко Є. В.** Зарубіжний досвід формування національних моделей корпоративної соціальної відповідальності. *Механізм регулювання економіки*. 2016. № 1. С. 106–112.

13. **Козаков В. М.** Соціальний зміст і ціннісні засади державного управління. *Державне будівництво*. 2007. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-1-1/doc/1/02.pdf>

14. **Кулешов О. О.** Характерні ознаки, принципи і ціннісні орієнтації управлінських систем у сучасному державно-організованому соціумі. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 18. С. 1–5.

15. Новий міжнародний стандарт із соціальної відповідальності ISO 26000. URL: <http://www.bcdst.kiev.ua/index.php/news/1-latest-news/56>

16. Звіт з ефективності управління державними фінансами в Україні за 2015 рік. URL: <http://www.worldbank.org.ua>

17. **Сторонянська І. З., Волинець У. А.** Громадські організації в системі консолідованої соціальної відповідальності. *Регіональна економіка*. 2015. № 4. С. 163–169.

18. **Орлова Н. С., Харламова А. О.** Концептуальні засади корпоративної соціальної відповідальності в Україні: монографія. Донецьк: Издательство, 2014. 250 с.

19. **Голінач Л. І.** Сутність соціального аудиту в процесі утвердження соціальної відповідальності бізнесу. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць. 2015. Том 18. № 2. С. 113–117.

20. **Мазурик О. В.** Суспільні функції та можливості соціального аудиту. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Сер.: Соціологія. 2013. № 1 (4). С. 79–83.

REFERENCES

"17 tsilei staloho rozvytku" [17 sustainable development goals]. www.globalgoals.org

"Integrated Reporting: a BetterView?" Deloitte. Global Sustainability and Climate Change Services. <http://www.deloitte.com>

"Kontsepsiia Natsionalnoi strategii sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu v Ukraini" [The concept of the National strategy of social responsibility of business in Ukraine]. <http://svb.ua/publications/kontsepsiya-natsionalnoi-strategii-sotsialnoi-vidpovidalnosti-biznesu>

"Novyi mizhnarodnyi standart iz sotsialnoi vidpovidalnosti ISO 26000" [A new international standard on social responsibility ISO 26000]. <http://www.bcdst.kiev.ua/index.php/news/1-latest-news/56>

"SO/DIS 26000: Guidance on social responsibility" isotc.iso.org

"Zvit pro rezultaty audytu efektyvnosti stanu planuvannia i svoiechasnosti nadkhodzhennia do biudzhetu chastyny chystoho prybutku (dokhodu) derzhavnykh unitarnykh pidpriemstv ta yikh obiednan i dyvidendiv (dokhodu), narakhovanykh na aksii (chastky, pai) hospodarskykh tovarystv, u statutnykh kapitalakh yakykh ye derzhavna vlasnist" [A report on the results of performance audit of planning and timeliness of receipts in the budget of the net income (profit) state unitary enterprises and their associations and dividends (income) accrued on stocks (shares, stakes) of economic societies, the authorized capital of which are state property]. http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16750219/Zvit_18-2.pdf?subportal=main

"Zvit z efektyvnosti upravlinnia derzhavnymy finansamy v Ukraini za 2015 rik" [Report on the effectiveness of public Finance management in Ukraine in 2015]. <http://www.worldbank.org.ua>

Arystotel. *Polityka* [Policy]. Kyiv: Osnovy, 2000.

Dementov, V. O. "Osoblyvosti zabezpechennia sotsialnoi vidpovidalnosti derzhavnoi sluzhby v konteksti demokratychnykh peretvoren" [Features of social responsibility of the public service in the context of democratic transformation]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, no. 1 (2013): 196-201.

Hohnen, P. "Corporate Social Responsibility: An Implementation Guide for Business". http://www.iisd.org/pdf/2007/csr_guide.pdf
Holinach, L. I. "Sutnist sotsialnoho audytu v protsesi utverdzhennia sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu" [The essence of social audit in the approval process of social responsibility of business]. *Ekonomichnyi analiz*. Vol. 18, no. 2 (2015): 113-117.

Kovalenko, Ye. V. "Zarubizhnyi dosvid formuvannia natsionalnykh modelei korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti" [Foreign experience of formation of national models of corporate social responsibility]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, no. 1 (2016): 106-112.

Kozakov, V. M. "Sotsialnyi зміst i tsinnisni zasady derzhavnoho upravlinnia" [Social meaning and value foundations of public administration]. *Derzhavne budivnytstvo*. <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-1-1/doc/1/02.pdf>

Kravchenko, A. A. "Fenomen «sotsialnoi vidpovidalnosti» v evoliutsii suspilnykh transformatsii" [The phenomenon of "social responsibility" in the evolution of social transformations]. *Humantarnyi visnyk ZDIA* no. 51 (2012): 217-223.

Kuleshov, O. O. "Kharakterni oznaky, pryntsyipy i tsinnisni oriientatsii upravlinskykh system u suchasnomu derzhavno-orhanizovanomu sotsiumi" [Characteristic features, principles and values of bureaucracies in modern state-organized society]. *Chasopys Akademii advokatury Ukrainy*, no. 18 (2013): 1-5.

Mazuryk, O. V. "Suspilni funktsii ta mozhlyvosti sotsialnoho audytu" [Public functions and social audit]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. Ser.: Sotsiologia, no. 1 (4) (2013): 79-83.

Orlova, N. S., and Kharlamova, A. O. *Kontseptualni zasady korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti v Ukraini* [Conceptual foundations of corporate social responsibility in Ukraine]. Donetsk: Izdatelstvo, 2014.

Savchenko, I. H. "Sotsialna vidpovidalnist v konteksti rozbudovy sotsialnoi derzhavy v Ukraini" [Social responsibility in the context of the development of the social state in Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*. Vol. 1, no. 2 (24) (2005): 55-63.

Shutaieva, O. O. "Sotsialna vidpovidalnist v dosiahnenni konkurentospromozhnosti pidpriemstva" [Social responsibility

in the achievement of competitiveness of the enterprise]. *Kultura narodov Prichernomor'ya*, no. 273 (2014): 73-78.

Storonianska, I. Z., and Volynets, U. A. "Hromadski orhantsiatsii v systemi konsolidovanoi sotsialnoi vidpovidalnosti" [Public organizations in the system of consolidated social responsibility]. *Rehionalna ekonomika*, no. 4 (2015): 163-169.

UDC 330.101

ОСВІТА ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

© 2017 МЕЛЬНИК О. Г.

UDC 330.101

Мельник О. Г. Освіта як фактор економічної інтеграції осіб з обмеженими фізичними можливостями

У статті визначено місце вищої професійної освіти в системі факторів економічної інтеграції осіб з обмеженими фізичними можливостями. Автором проаналізовано параметри і структуру надання освітніх послуг інвалідам та показники їх працевлаштування. Наголос зроблено на визначенні напрямів удосконалення підходів до державного регулювання процесів соціалізації осіб з інвалідністю. Проаналізовано поточний стан включення інвалідів у систему освіти та показники працевлаштування випускників вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації; визначено вектори вдосконалення державного регулювання процесів економічної інтеграції осіб з інвалідністю в Україні.

Ключові слова: інвалід, обмежені фізичні можливості, ринок праці, вищий навчальний заклад, економічна інтеграція, державне регулювання.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 11.

Мельник Олександр Григорович – здобувач, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14027, Україна)

UDC 330.101

Мельник А. Г. Образование как фактор экономической интеграции лиц с ограниченными физическими возможностями

В статье определено место высшего профессионального образования в системе факторов экономической интеграции лиц с ограниченными физическими возможностями. Автором проанализированы параметры и структура предоставления образовательных услуг инвалидам и показатели их трудоустройства. Акцент сделан на определении направлений совершенствования подходов к государственному регулированию процессов социализации лиц с инвалидностью. Проанализировано текущее состояние включения инвалидов в систему образования и показатели трудоустройства выпускников высших учебных заведений разных уровней аккредитации; определены векторы усовершенствования государственного регулирования процессов экономической интеграции лиц с инвалидностью в Украине.

Ключевые слова: инвалид, ограниченные физические возможности, рынок труда, высшее учебное заведение, экономическая интеграция, государственное регулирование.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 11.

Мельник Александр Григорьевич – соискатель, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, Чернигов, 14027, Украина)

UDC 330.101

Melnik O. H. Education as a Factor for the Economic Integration of Persons with Disabilities

The article defines the place of higher vocational education in the system of factors for the economic integration of persons with limited physical capacities. The author analyzed the parameters and structure of the provision of educational services to persons with disabilities and their employment rates. Emphasis is placed on the identification of ways to improve approaches to the State regulation of socialization processes for persons with disabilities. The current status of inclusion of persons with disabilities in the educational system and the rate of employment of graduates of higher education institutions at different levels of accreditation have been analyzed; the vectors for improving the State regulation of the economic integration of persons with disabilities in Ukraine have been determined.

Keywords: person with disability, limited physical capacities, labor market, higher education, economic integration, State regulation.

Fig.: 2. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 11.

Melnik Olexandr H. – Applicant, Chernihiv National Technological University (95 Shevchenko Str., Chernihiv, 14027, Ukraine)

Гарантування рівності та реалізація принципу справедливості в суспільстві вимагає створення умов для повноцінної соціалізації осіб з обмеженими фізичними можливостями. Останнє, на нашу думку, поряд з іншими аспектами, включає забезпечення вільного та рівного доступу осіб з інвалідністю до якісних освітніх послуг. На етапі формування інформаційної економіки здобуття вищої професійної освіти є вагомим фактором конкурентоспроможності фахівця на ринку праці. Розширення доступу інвалідів до вищої освіти варто реалізовувати системно, тобто включаючи механізми консультування з професійної підготовки, організації спеціальних реабілітаційних курсів, підвищення кваліфікації працівників з обмеженими фізичними можливостями при подальшій дифузії інклюзивної освіти

та оптимальному задіянні можливостей дистанційної форми навчання.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці вітчизняних учених: Д. Богині, О. Грішнєвої, А. Заярюка, А. Колота, Я. Крушельницької, Е. Лібанової, Л. Лисогора, Ю. Маршавіна, І. Петрової, В. Савченко, Т. Семікіної. Цю проблематику висвітлювали також М. Авраменко, А. Іпатов, Т. Кір'ян, Л. Колешня, П. Коропець, Ю. Куліков, В. Онікієнко, О. Палій, І. Терюханова, А. Шевцов, Л. Яскал та ін. Разом із цим, проблеми соціалізації осіб з обмеженими фізичними можливостями в реальному секторі національної економіки потребують глибокого наукового опрацювання передумов і факторів даного процесу з урахуванням чинників державного регулювання.